

UNA CASA DE L'ARQUITECTE BARBA A FALSET

(TEXT I FOTOGRAFIES) Josep Llop Tous

Fora de les ciutats importants, durant el segle XIX és difícil trobar exemples d'edificis d'habitatges projectats per arquitectes titulats. I això és d'aquesta forma per diverses raons, la més important de les quals és, sense cap dubte, que els primers arquitectes titulats que exerciren a Tarragona, Reus i Tortosa, ho varen començar a fer a partir de 1840, si fa o no fa. I eren molt pocs.

Les cases d'habitatges que es construïen eren projectades -si ho eren- per mestres de cases locals, alguns de molt experts, d'acord amb patrons generalment senzills: és el que es coneix com a arquitectura popular. En canvi, pels edificis públics era normal seguir altres camins.

Falset no queda al marge d'aquesta consideració genèrica. Ara bé, si hi havia alguna possibilitat d'excepció, semblava lògic buscar-la en el període immediatament anterior a l'aparició de la fil·loxera, que va ser l'època daurada del Priorat. Concretament, entre l'any 1863, quan l'insecte aparegué a França, i l'any 1879, quan començà a Catalunya. De fet, podem allargar l'interval fins l'any 1896, que és quan la fil·loxera es féu present a Falset. Durant aquestes anyades de prosperitat, la població s'incrementà fins a 3.595 habitants l'any 1897, s'instal·là el gas per l'enllumenat públic (1890), s'inaugurà la via de tren de Marçà a Reus i la carretera de Falset a l'estació (1890). I, episodi especialment significatiu per l'objectiu d'aquest treball, el rector Francesc

Mestre s'embranchava en la construcció de la capella del Santíssim de l'església parroquial, el projecte de la qual encarregà a l'arquitecte provincial Francesc Barba i Massip, que el redactà l'any 1879.

Les obres de la capella s'iniciaren el 30 de maig de 1880 i finalitzaren l'any 1887. L'arquitecte Barba no devia venir gaire a Falset, però hi deixà de forma més permanent el seu auxiliar Jaume Carreté, que és qui devia dirigir realment les obres.

Segurament que, aprofitant l'avinentsa, el matrimoni de pastissers que s'havia decidit a construir una casa d'habitatges al carrer de Baix núm. 5, per tal d'aconseguir el millor resultat, devia creure oportú encarregar-ne el projecte a l'arquitecte Barba.

(1863), la del propi arquitecte (1864) i, fins i tot, el projecte de façanes de l'Ajuntament de la ciutat (1877). Les façanes originals de totes aquestes obres estan publicades per Elena de Ortueta a *Tarragona, el camí cap a la modernitat, urbanisme i arquitectura* de Lunwerg Editores, 2006, pàg. 141, 56, 177, 172, 153 i 234.

L'arquitecte Barba era de l'Hospitalet de Llobregat, però s'establí a Tarragona, on es casà i on exercí tota la seva carrera professional, sobretot com a arquitecte provincial a la Diputació. Morí el 2 de gener de 1890. Els seus descendents, fins avui dia, també són arquitectes, ara amb exercici a Barcelona.

La casa del carrer de Baix núm. 5 té un sòcol de pedra de llisós

HI HA EL RECORD DE L'EXISTÈNCIA D'ESTRIS DE PASTISSERIA A LES GOLFES. LA CASA ERA CONEGUDA COMA "CAL PASTELERO"

L'elecció de Barba resulta la més factible, tot i que no consta documentalment, no només atesa la seva presència i la del seu auxiliar a Falset, sinó també per les similituds en el llenguatge que l'arquitecte tenia per costum d'utilitzar i efectivament utilitzà en altres obres a la ciutat de Tarragona. Obres que esmento tot seguit, sense analitzar-les detingudament, perquè no s'escau a la naturalesa divulgativa del present treball. Són la casa Virgili (1856), la casa Gasset (1859), la casa Oliver (1862), la casa Gatell

que abasta tota l'altura de la planta baixa, perforat per quatre obertures iguals. Per sobre d'aquest sòcol hi ha tres plantes més, amb dos habitatges a cada una. La segona de les plantes és la noble i, inicialment, només hi devia haver un habitatge. Les llosanes dels balcons i els emmarcats de les balconeres, de diferents dimensions segons la jerarquia de la planta on es trobin, són també de pedra de llisós. La façana, per sobre del sòcol i fins la cornisa, està organitzada verticalment en tres cossos, el més ample dels quals és el

central, delimitat a cada costat per elements decoratius en relleu que consisteixen en pilastres planes de fust estriat, sobre basament, i capitells amb volutes jòniques. A la primera planta, les pilastres són estretes i geminades. A la segona i tercera planta són més amples i d'ordre gegant.

La simetria de la casa, les diferents dimensions de les llosanes i els emmarcats segons la planta de què es tracta i, sobretot, l'organització vertical de la façana, li confereixen un aspecte clàssic i culte que la diferencien clarament de la resta de cases de l'entorn.

Els promotors de la casa, contràriament a allò que es podria suposar, no formaven part de l'alta societat falsetana tradicional, ni venien del món del vi, sinó que pertanyien al grup dels petits menestrals que s'havien enriquit en una conjuntura propícia. Eren un matrimoni de pastissers o confiters que haurien aconseguit excedents econòmics amb certa rapidesa. Joan Baptista Vallès i Ferré era un fadrí confiter de Capçanes, que feia uns tres mesos que residia a Falset quan, el 30 d'octubre de 1864, es casà amb Assumpta Llop i Margarit. Ella era filla del pastisser Pau Llop, establert a Falset però natural de Riudoms (o de Riudecols segons la font). Potser el nuvi s'havia traslladat a Falset per treballar a la pastisseria del futur sogre.

Els negocis els devien sortir bé, al jove matrimoni, perquè passats 15 anys de la seva unió, cap el 1880, devien encarregar el projecte de la casa del carrer de Baix núm. 5 a l'arquitecte Barba. Aleshores, tot just s'havien iniciat les obres de la capella del Santíssim i la fil·loxera encara estava lluny. La casa es construí i el negoci familiar també s'hi degué establir, encara que no en queda cap rastre físic. Potser, en tot cas, les voltes ennegrides del soterrani siguin la conseqüència de la presència del forn. Hi ha, tanmateix, el record

de l'existència d'estrils de pastisseria a les golfes. I també el fet que la casa era coneguda com a "cal Pastelero".

El 15 de gener de l'any 1900, Assumpta Llop, potser vídua i sense descendència, davant del notari Pere Vidal Bertran, vengué tota la casa a Batista Vallès Vernet i la seva esposa Rosalia Castellnou Pelejà, tots dos de Capçanes. Possiblement, Batista Vallès, nascut el 1857, era nebot del marit de la venedora. I també possiblement, la venda encobria una simple

donació. El matrimoni comprador ja no seguiria el negoci de la pastisseria, ni tampoc residiria a Falset, sinó al seu domicili de Capçanes. La casa del carrer de Baix seria destinada al lloguer. I el 6 de setembre de 1926 la vengueren -o donaren- al seu fill petit Ramon Vallès Castellnou, nascut el 1899, que s'hi establí amb la família. Amb la seva segona esposa, Francesca Segura Suñé, tingué dos fills, Robert i Guendalina. Aquesta última és el testimoni de la continuïtat ininterrompuda de la nissaga Vallès en aquesta casa singular. ■